

Громадська діяльність Павла Степановича Коробки

Серед імен громадських діячів та добродійців минулого, знаних і збережених в пам'яті вдячних нащадків, є й такі, що тільки сьогодні повертаються із забуття стараннями ентузіастів-краєзнавців. Життя Павла Степановича Коробки як приклад безкорисливого служіння суспільству, подвижництва та самопожертви варте нашого доброго спомину.

Народився Павло Степанович в 1846 р. в родині заможного поміщика, полковника Степана Антоновича Коробки. З містечком Мрин (тепер – село Носівського району), де було велике земельне володіння – маєток матері Людмили Платонівни, пов'язані не тільки юнацькі роки, а й, власне, вся подальша громадська діяльність П.С. Коробки. Саме мати посіяла в його душі благодатні зерна любові до людей, відповідальності й небайдужості. Ці ж принципи сповідувала і сама, зазнавши великого особистого горя – раптової смерті п'ятьох дітей (Павло був найменший і єдиний, хто залишився живим). Відомим громадським діячем, добродійником був і брат Людмили Платонівни – генерал-лейтенант Леонід Платонович Рудановський.

По закінченні Ніжинської гімназії, а потім ліцею, Павло Степанович вступив до юридичного факультету Київського університету. Наслідуючи славні традиції цього вузу і відчуваючи душевний покликання до “якомога більшого здійснення добра в житті”, він разом з іншими студентами щомісячно вносив гроші на початкові школи, споживчі крамниці, робітничі майстерні.

Після закінчення університету Павло Степанович здобув ще одну освіту – педагогічну, у вчительській семінарії. Мабуть, відчував тоді, що просвітництво стане важливою часткою його життя. Професійна кар'єра, розпочавшись з посади мирового судді в Ніжинському і Борзнянському повітах, продовжилась в Петербурзі, теж мировим суддею. Це була довга і успішна кар'єра протягом 1878–1903 років. Він здобув ім'я і високий авторитет, чин статського радника, був обраний до Державної думи. Багато друкувався як на професійні (5 випусків “Заметок мирового судьи”), так і на загальнолітературні теми (статті до видань М.В. Гербеля “Русская хрестоматия”, “Нежинская гимназия высших наук”).

Окрема тема – його турботи про суспільні потреби. В Ніжині він протягом двох років був головою вчительської ради, займався улаштуванням початкових шкіл, вчительських курсів. В Чернігові обирався членом губернської економічної ради, неодноразово робив щедрі дарунки музею архівної комісії, наприклад: коштовний порцеляновий посуд. В Петербурзі переймався долею бідних і хворих дітей, свої думки щодо цієї болючої проблеми виклав окремою книгою.

Для покращання діяльності земських установ і міських управ Павло Степанович вніс слушну пропозицію проводити ревізію їх силами професійних урядових контролерів. З позиції свого 32-річного юридичного досвіду висловлювався щодо реорганізації місцевих судів, їхньої незалежності та незмінності терміном 25 років, необхідності залучення до них освічених, порядних людей.

Ще одна ідея, яку активно пропагував П.С. Коробка, – створення хутірських фермерських господарств, в яких вбачав серйозний резерв інноваційного розвитку сільського господарства. Під зразкові хутори він навіть пропонував свої землі у Мрині, а головне – виступав за припинення дії закону “Про розмежування” 1859 р., що накладав на селян Чернігівської і Полтавської губерній певні обмеження в користуванні їхніми польовими

наділами.

Проте, як людина державницького мислення, далекоглядна, Павло Степанович розумів, що землі у селян небагато і не стане більше. А раціонально, високопродуктивно користуватись нею вони не вміють через неосвіченість і відсутність професійних агрономічних навичок, саме це він вважав головною причиною всіх селянських злиднів. Намагаючись допомогти найбільш нужденним своїм землякам, запрошував їх до Петербурга, влаштовував по знайомих на роботу. Але головні його проекти, націлені на майбутнє, були пов'язані з освітою.

Ще у 1868 р. в абсолютно неписьменному Мрині П.С. Коробка відкрив початкову школу і деякий час сам вчителював у ній. В 1900 р. за власні кошти і на власній землі збудував двокласне училище на 130 вихованців, з окремим помешканням для вчителів та бібліотекою в декілька тисяч томів.

Для отримання таких необхідних селянам професійних знань П.С. Коробка побудував у Мрині ремісниче училище, назване Леонідівським на честь дядька. Відкриття відбулося в 1901 р. На урочистостях були присутні перші особи Чернігівської губернії, поважні гості з Петербурга. Губернатор Є.К. Андрієвський у вітальному слові підкреслив, що подія, якій міг би позаздрити будь-який куточок Росії, завдячує виключно приватному почину і значному матеріальному пожертвуванню П.С. Коробки. В училищі працювали 3 відділення – ковальське, слюсарне, столярне, навчалися 40 юнаків. Протягом трьох років з них готували тямущих прикажчиків, майстрів по виробництву необхідного селянського реманенту та ремонту сільгосптехніки.

Якщо ремісниче училище було першим у губернії навчальним закладом такого типу, то ще одна освітня новація невтомного ентузіаста стала подією винятковою в масштабах всієї країни. В 1903 р. у Мрині відкрилась жіноча школа сільського домоведення і садібного господарства. Це була перша в Росії школа, заснована спеціальним урядовим рішенням, і в цьому полягала її унікальність. Проект, розроблений і поданий до міністерства народної освіти, зацікавив не тільки уряд, а й місцеві громадські кола. Тож фінансування будівництва і подальшої діяльності школи здійснювалось як державним коштом, так і внесками від Чернігівського губернського і Ніжинського повітового земств. Та все ж таки левову частку всіх витрат взяв на себе П.С. Коробка: на його 20 дес. землі звели 18 будівель, крім того, для господарських потреб він виділив 10 дес. сінокоосу та 30 дес. ріллі. Всього матеріальний внесок Павла Степановича перевищував 50 тис. рублів.

Він завжди підкреслював, що від заснування школи не має для себе жодного зиску, а піклується виключно про інтереси суспільства і здійснює мрію матері, чийм ім'ям був названий навчальний заклад. 60 вихованок впродовж трьох років вивчали садівництво, городництво, квітникарство, свинарство, бджільництво, молочне господарство, рахування; отримували глибокі знання з хатнього господарювання, вивчали і загальноосвітні дисципліни. Таким чином жінка, яка, за словами П.С. Коробки, є силою духовного життя суспільства, стає провідником його прогресу, сприяє зміцненню державної економіки і добробуту всіх прошарків населення, що, власне, і було метою школи.

Діяльність ремісничого училища і жіночої школи домоведення (остання пере-профільована в 1911 р. на учительську семінарію) набули доброї слави далеко за межами губернії своїм високим педагогічним фаховим рівнем.

Не існувало жодних майнових, релігійних або станових обмежень для вступу до Людмилинської жіночої школи, крім обов'язкової початкової освіти. Павло Степанович підтримував стипендією незаможних учениць, влаштував гуртожиток для 26 пансіонерок, був почесним попечителем школи. На фасаді школи викарбуваний девіз:

“Будите мысль, будите жизнь,

На труд разумный направляйте.
Будите мысль, будите жизнь
И лучший век подготовляйте”.

Стараннями П.С. Коробки і його сподвижників було багато зроблено для того, щоб справді розбудити думки своїх земляків, дати їм знання, полегшити життя. Він побудував у Мрині величний кам’яний храм, за що отримав особисту подяку від єпископа Чернігівського і Ніжинського Антонія, організував при храмі чудовий хор, домігся церковного опікунства; створив пожежну команду, відкрив притулок для німецьких, сільську лікарню.

Було у Павла Степановича ще багато ідей: і кредитна спілка, і оренда всіма бажаними сільськогосподарської техніки, і народний дім з читальнею. Розпочалися роботи по прокладанню вузькоколійки для вивезення продукції Людмилинської школи, були задуми щодо зведення заводу по виробництву скла на річці Остер.

Найбільше, чого хотів особисто для себе Павло Степанович за те, що десятки років сіяв “разумное, доброе, вечное” серед народу, – всього-на-всього “спасибо сердечное” від тих, кому служив самовіддано. Якими ж химерними були мрії ідеаліста Некрасова, якого П.С. Коробка цитував на III з’їзді російських діячів технічної і професійної освіти, і мрії самого мецената.

Революцію він зустрів вже старою, німецькою людиною. Добровільно віддав новій владі все, що мав: і землі, і майно. Коли в село вступили німці і денікінці, відмовився від контрибуції. Єдине, що попросив для себе – кімнату та грядку під квітник. Потребував стороннього догляду, але йому не дозволили нікого найняти. У радянської влади було своє уявлення про вдячність родині П.С. Коробки: сімейний склеп на сільському кладовищі був зруйнований і пограбований, а самого Павла Степановича восени 1920 р. заарештували і відправили до Ніжинської в’язниці. Зважаючи на те, що не збереглося документальних підтверджень його перебування ані в Ніжинській, ані в Чернігівській тюрмах, можна здогадатись: десь по дорозі безпорадну стару людину просто знищили. Немає в нього могили, але слід на землі залишився. Стоїть у селі будівля Людмилинської школи – тепер ПТУ № 33. Ремісничє училище продовжило своє існування і після революції, з його стін вийшли сотні прекрасних механізаторів, нині в його приміщенні – середня школа. В садібі Павла Степановича – дільнична лікарня. Зберігся і збудований ним храм.

Але ж важливіше за всі споруди – пам’ять. Про неї турбуються небайдужі до історії рідного краю люди, як-от Олена Миколаївна Морозова – внучка мринської вчительки Катерини Василівни Скороход. Вона зробила і розповсюдила копію книги “Общественная деятельность П.С. Коробки 1868–1903” – документальний опис його життя з унікальними фотографіями, спогадами. В кінці 1990-х років публікації, присвячені Павлу Степановичу, стали з’являтися у пресі, наукових виданнях, у місцевій школі оформлена меморіальна експозиція.

Так, спільними зусиллями повертається до сучасників велична і водночас скромна постать видатного українського мецената, справжнього патріота своєї Батьківщини.

-
1. Андриєнко М. Павло Коробка – громадянин і меценат // Носівські вісті. – 2001. – 17 листопада.
 2. Архипастырское благословение...его преосвященства Антония, епископа Черниговского и Нежинского... действительному статскому советнику П.С. Коробке // Черниговские епархиальные известия. – 1898. – № 2. – С. 66.
 3. [Благодарность П.С. Коробке за дар, поступивший в Музей архивной комиссии] // Труды Черниговской губернской архивной комиссии. – 1913. – Вып. 10. – С. 249.
 4. [Благодарность П.С. Коробке за дар, поступивший в Музей архивной комиссии] // Труды Черниговской губернской архивной комиссии. – 1915. – Вып. 11. – С. 199.
 5. Коняченко М. Меценат і сівач добра // Просвіта. – 1997. – 10 травня.
 6. Коробка П.С. Как нужно устроить местный суд // Земский сборник Черниговской губернии. – 1909. – № 12. – С. 36–61.

7. Коробка П.С. Ревизия земских учреждений и городских управ // Земский сборник Черниговской губернии. – 1909. – № 11. – С. 61–64.
8. Коробка П.С. Безотлагательные меры для правильного устройства сел Черниговской губернии в связи с хуторским хозяйством // Земский сборник Черниговской губернии. – 1909. – № 7–8. – С. 128–141.
9. Об избрании [П.С. Коробки] от Нежинского земства на общеземский съезд по народному образованию в Москве // Земский сборник Черниговской губернии. – 1910. – № 12. – С. 150.
10. Об учреждении Людмилинской женской школы сельского домоводства и усадебного хозяйства в местечке Мрине Нежинского уезда Черниговской губернии // Земский сборник Черниговской губернии. – 1903. – № 3. – С. 1–2.
11. Общественная деятельность П.С. Коробки. 1868–1903 гг. – С.-Петербург: Типография газеты “Новости”, 1904. – 47 с.
12. Положение о Людмилинской женской школе сельского домоводства и усадебного хозяйства в местечке Мрине Нежинского уезда Черниговской губернии // Земский сборник Черниговской губернии. – 1903. – № 3. – С. 2–4.
13. Проект устройства в м. Мрине Черниговской губернии Нежинского уезда Людмилинской женской школы сельского домоводства земледельческого характера // Земский сборник Черниговской губернии. – 1901. – № 12. – Прилож. – С. 1–20.
14. Ткаченко В. Громадська діяльність П.С. Коробки // Література та культура Полісся. Вип. 21 / Ніжинський держ.ун-т. – Ніжин, 2002. – С. 281–283.
15. Чекан А. Старанням ентузіастів // Носівські вісті. – 1999. – 12 червня.